

«aquella escala de caragol --- quanta humitat! Quina fetor de romàtic! *Regalava* la paret com si acabessen de ruixar-la...», Pons Mass. (*Auca de la Pepa* xi, 165.16); «les herbes dels prats, axamorades de gotetes, com si acabessen de fer la sucumulla: les fulles *regalaven* diamants ---», EmVilanova (*Plorant i Rient*, 18); sovint aplicat a les llàgrimes, pot arribar a ser com 'llagrimejar': «—¿Seu pas enfadat, l'amo? —demana el minyó a fi d'animar aquells dos cossos, tornats de pedra; l'ull dret *regalant* per les eugues, i l'esquèr per la soldada, l'amo mou amb pena la testa, d'un ban a l'altre...», AntCayrol (JPCerdà, *Cont.*, 42).

Ha estat sempre intr., algunes vegades subratllant-ne la força íntima amb el pron. refl, alguna altra amb una espècie de complement circumstancial en forma d'acusatiu grec (com en EmVilanova), altres en participi, *regalat* (que no és passiu sinó passat, com en els exemples del *Curial*, Villena i StVicent que a tort posa *AlcM* com a casos de tr.): és clar que partint d'això podia estendre's excepcionalment a una construcció transitiva; altrament excepció rara, que només citaré per la seva antiga data: «prin dues lliures de mantega vella e *regala-la* al foc ---» en la Farmacologia Cat. de Klagenfurt (c. 1400, *AORBB* III, 251, 252), cas típic d'ús causatiu d'una idea en si intransitiva.

En llengua d'oc no n'hi ha notícies medievals ni és mot conegut en tots els dialectes (no en gascò), però en el Roergue «*regalà* se dit d'un líquide qu'on verse, et qui, au lieu de tomber du bord suit la paroi extérieure du vase ---» (Vayssier); el *TdF* dona *regalà* com a mot encara d'ús comú intr. en el sentit de «couler le long des parois du vase en parlant d'un liquide», que deu tenir-lo fins en el seu rodanès, encara que amb algunes extensions magnificadores, o figurades, de *galejado* provençal, com podem apreciar pels exemples propis que en dona: «aquelo ribo *regalo*: ce talus s'éboule» (regalava per les pluges i ..), «*aro lou regalo*: maintenant il subit les conséquences; *regales toun bèu tèms* ---».

I, en particular, l'accepció «regorger, vomir», que degué néixer de frases com la que cita del poeta llenguadocià Augié Caillard (nascut en el Tarn, cap a 1530): «me pensèron fa *regalà* lous budels», literalment un devessall de budells i tot, d'on després ja pròpiament 'vomitar': *a regalà pertout, regaladuro* «dégobillis, vomissement», acc en la qual s'estén fins i tot a alguna comarca molt oriental del gascò pirinenc: «*arregalà*: dégobiller» (Dupleich, *Patois de Saint-Gaudens*, s. v.) o sigui «vomir à la suite d'excès de table».

En castellà havia estat, en canvi, un mot molt corrent en la llengua medieval, i que després s'ha oblidat; ja en el segon quart del S. XIII: a l'infern, deia Berceo «los omnes cudiciosos del aver monedado, / que por ganar riqueza non dudban fer pecado, / metránlis por las bocas el oro *regalado*» (*Signos del Día del Juizio*, 42c) on vol dir 'fos, líquat': recordem el *plom regalat* de StVicent, l'«or colat o *regalat*» en què es metamorfosà Júpiter per penetrar dins la torre hermètica de Danae i posseir-la (*Curial*, *NCl* III, 55): una pedra preciosa «*regalase* enna boca, ca açúcar seme-

ja», *Li de Alexandre* (2202c); l'Infant Juan Manuel conta la història d'una noble donzella mora «tan *regalada*, que de quequier se espantava» i de qualsevol soroll «se querièc amortecer»; però, en el fons, una hipòcrita, delinqüescent 'pastetes', que profana cadàvers per llevar-los uns vestits de perles (*DECH* IV, 838b12).

C. 1400 ja començaria a ser poc usat, fora d'Aragó, on encara porta «*regalar*: liquor» el «Glosario de Toledo», però el publicador Américo Castro ja no ho entén; tanmateix en el S. xv encara Alf. de la Torre conta que en caure un llamp en un campanar, un observador «maravillóse como *regalaba* la campana y no quemaba la sogá»; però ja és rar en el S. XVI, si bé encara se'n cita un darrer cas en les poesies del clàssic andalús F. de Herrera (c. 1580); el gran lexicògraf Oudin, 1607, ja no el coneix i se'n remet a Nebrixa; i el *DACEsp*. l'esborrà del tot en les seves eds. del segle XIX. Més documentació castellana en el *DCEC/DECH* (REGALAR II, vol. IV, 839a).

Com vaig demostrar allí no s'ha proposat altra etimologia defensible (REGALARE de GaDiego és òbviament impossible en l'aspecte fonètic, dolenta en el semàntic, i fundada només en una badada crítica, veg. nota 2; Moll seduït en *AORBB* III, 55, la calla i accepta l'altra en *AlcM*) que la que hi vaig donar: *REGALARE

És un derivat de CALARE 'deixar caure, amollar, deixar anar', mot ben representat en les llengües romàniques (*REW*, 1487; *FEW* II, 58-61; Diez, *Wb*, s. v. *calar*), en cat. i cast. mateix (*CALAR*), *calar les veles, els ormeigs, la xarxa*, en llengua d'oc des de c. 1200: «foren arsas las escalas enans que poguessan esser *caladas* sus e ls murs», «si que las escalas no poguessan *calar* e-l mur ni avenir», *Presa de Damnata*, 129, 2181; en català en dono mitja dotzena de testimonis no marins dels Ss. XIII-XIV a *CALAR* (II, 408a), ribag. *no s cale per las ribas* etc. (ibid., 408a44); *recalar* per a 'deixar-se caure' ha estat re-creat en el S. XIX tant en cat. com en cast. (ibid., nota 1); també hi ha aplicació a líquids en la llengua moderna i de sempre: «se sentia com l'aigua *calava* per les escretlles» recordo de la Costa Brava o d'una obra del meu pare, cast. *estar calado hasta los huesos*.

I ja hi va ser en els orígens hel·lènics: *χαλῶν ἀσχόν* és 'obrir un bot perquè en surti el líquid' en Eurípides, *χαλῶν ὑγρά* 'amollar matèries líquides', parlant d'un flux ventral, en Hipòcrates; en gr. tardà: «laxo *χαλῶ σχοῖνον ἢ ἄλλοτι* (jo 'calo una corda o qualsevol altra cosa'), *CGL* II, 475.12; «laxamentum *χάλασμα*», *CGL* III, 363.17. *REGALARE seria, doncs, 'deixar anar líquids, aigua, resaiğües, xerigot etc.' com aquell ciri que regala mansament, o parlant de qualsevol cos, que és el sentit bàsic i de sempre (ja en Eiximenis) en català i en llengua d'oc; i l'acc. 'liquar-se', 'fondre's' és fàcil de comprendre partint d'aquella. La sonorització de la -c- en compost, com en *regonèixer/reconèixer, regudir/recudir, regatejar/recatar* etc.

Hi ha hagut alguna forma local alterada per contaminació. Bé ho sembla una d'empordanesa *regrillar*: «una escretlla que *fəgrilə*» m'explicaven anant pels